

Atskaite par komandējumu Vācijā

ZM subsīdiju projekta

“Bioloģiskās sēklas pielietošanas nodrošināšanai un izmantošanas paaugstināšanai
nepieciešamo pasākumu izstrāde”

Izpildei

Sagatavoja: pētniece Ph.D Ilze Dimante,
zinātniskā asistente BSc. Elīna Meļņika

Saskaņā ar rīkojumu Nr. 34KOM/2025PPC no š.g. 18. jūlija līdz 19. jūlijam I. Dimante un E. Meļņika atradās komandējumā Vācijā.

Konteksts: Eiropas Savienības (ES) jaunā Bioloģiskās lauksaimniecības regula 2018/848 paredz, ka no 2036. gada bioloģiskajai saimniekošanai jāizmanto tikai un vienīgi ar bioloģiskām metodēm ražota sēkla. Vairs netiks izsniegtas atļaujas nekodinātas konvencionālas sēklas lietošanai.

Komandējuma uzdevums un vietas izvēles pamatojums: Saņemts uzaicinājums piedalīties 2025. gada "Bioloģiskajās lauka dienās" (Oeko-Feldtage) Vācijā, Saksijas federālajā zemē, kuru organizē FiBL Projekte GmbH, kopā ar Saksijas Enerģētikas, klimata aizsardzības, vides un lauksaimniecības ministriju un tās valsts institūtiem, un Ekoloģijas un lauksaimniecības fondu (SÖL). Uzaicinājums saņemts no Freya Schaefer FiBL Germany pārstāves, kas atbild par bioloģisko selekciju un bioloģiskajām sēklām, vada Vācijas valdības finansēto RoadmapsOekoPVM projektu "Pasākumu izstrāde lai uzlabotu bioloģiski ražotas sēklas un stādmateriāla nodrošinājumu līdz 2036.gadam", un ir Horizon2020 projekta LIVESEEDING darba pakas par bioloģisko selekciju un sēklaudzēšanu vadītāja.

18.-19.06.2025.

- 1) Dalība "Bioloģiskās lauka dienās" bioloģiskajā saimniecībā Wassergut Canitz GmbH.
Lauku dienu programma: <https://oeko-feldtage.de/oeft25/programm-oeft25/>

2025. gada bioloģisko lauku dienu galvenā tēma bija lauksaimniecības un ūdens resursu aizsardzība. Pasākuma tēma saistīta ar to, ka Saksijas federālajā zemē tuvu zemes virskārtai ir gruntsūdeņi, tāpēc te nav atļauta intensīva lauksaimniecība. Šajā Vācijas daļā galvenokārt saimnieko ar bioloģiskajām lauksaimniecības metodēm un nav atļauta lopkopība.

Lauku dienās ar prezentācijām un demonstrējumiem piedalījās 362 dalībnieki, tās apmeklēja vairāk nekā 9000 dalībnieki. Demonstrējumi ierīkoti gan galvenajām laukaugu, dārzeņu sugām un starpkultūru maisījumiem, gan relatīvi jaunām un šobrīd mazāk izplatītām sugām bioloģiskajā lauksaimniecībā (piemēram, čia). Kopumā pasākums atspoguļoja situāciju Vācijā, kurā bioloģiskā lauksaimniecība ir nozīmīga nozare ar daudzveidīgu produkcijas un tehnoloģiju piedāvājumu un lielu interesi no patērētājiem. Lauku dienu ekspozīciju apmeklējums paplašināja zināšanas par lauku dienu organizēšanu, tādējādi sekmējot mūsu kapacitāti.

Pasākuma ietvaros mēs piedalījāmies LIVESEEDING projekta organizētā tūrē par bioloģiskās sēklas ražošanu, bioloģisko šķirņu izstrādi, valsts pētniecības selekciju u.c. kopā ar Katerina Giannoulia no Grieķijas Lauku attīstības un pārtikas ministrijas, Caroline Formont no IFOAM Organics Europe un žurnālisti Ina Hiester, kas specializējas ilgtspējas, klimata pārmaiņu un vides aizsardzības jautājumos.

F. Schaefer vadībā mēs tikāmies ar dārzeņu sēklu selekcijas, ražošanas un pārdošanas uzņēmumu Bejo Germany pārstāvi Günter Hugenberg. Bejo audzē bioloģiskās sēklas jau 23 valstīs, un G. Hugenberg atzīst, ka dažiem dārzeņiem iegūt bioloģiski audzētas sēklas ir ļoti sarežģīti, piemēram, burkāniem. Tomēr Bejo pārstāvis domā, ka apmēram 10 gadu laikā varētu tikt radīta efektīva tehnoloģija to ražošanai. Bejo prioritāte dārzeņu sēklu selekcijā šobrīd ir radīt šķirnes, kas būtu izturīgas pret sausumu un karstumu. Domājot par Latvijas situāciju, G. Hugenberg uzsver, ka ir nepieciešami daudz un labi sēklu ražotāji, un ir jāsaprot, kādas ir to iespējas, jo ja infrastruktūra nebūs sakārtota, tad mērķi sasniegt nebūs iespējams.

Tāpat interesanta bija prezentācija par bioloģisko ziedaugu sēklu un stādāmā materiāla audzēšanu asociācijas Bioland projekta BioZierPVM ietvaros. Projekta vadītāja Andrea Franken pastāstīja, ka pieprasījums pēc bioloģiski audzētiem ziedaugiem pieaug, to patērētāji vēlas iegādāties gan grieztos, gan kulinārijā izmantojamos ziedus, kuru audzēšanā nav izmantoti pesticīdi. Galvenā motivācija tam ir rūpes par vidi un dzīvajiem organismiem tajā. Tomēr lielā apjomā bioloģiski audzēt ziedus ir izaicinoši, tāpēc Bioland domā par jaunām audzēšanas tehnoloģijām, veido savus organiskos mēslojumus un biostimulantus, samazina kūdras patēriņu.

(Tikšanās ar Bejo - E. Melnika, F. Schaefer, G. Hugenberg, C. Formont, I. Dimante, K. Giannoulia)

(Tikšanās ar Bioland – A. Frankenberg, I. Hiester, F. Schaefer, C. Formont, E. Melnika)

Tikāties ar kartupeļu selekcijas uzņēmuma EUROPLANT pārstāvi Moritz Günther. Uzņēmums audzē sēklas kartupeļus gan bioloģiski, gan konvencionāli. Selekcija tiek veikta tikai konvencionālajā sistēmā, bet šķirnēm pārbauda piemērotību audzēšanai bioloģiskajā lauksaimniecībā. M. Günther stāsta, ka Vācijā bioloģisko kartupeļu tirgus sasniedz aptuveni 4-6% no kopējā kartupeļu tirgus, tomēr bioloģisko sēklas kartupeļu pieprasījums gadu no gada

ir ļoti nestabils un grūti prognozējams. Vācijā bioloģiskajiem sēklas kartupeļiem ir 80% nodrošinājums, tomēr kartupeļi nav iekļauti X pielikumā (Annex X) un arvien tiek izsniegtas atļaujas.

Tikāmies ar dārzeņu selekcijas un sēklaudzēšanas uzņēmumam Enza Zaden piederošā Vitalis Germany pārstāvi Melanie Molnar. Vitalis līdzīgi kā Bejo un EUROPLANT izmanto konvencionālās selekcijas metodes. Šķirnes tiek reģistrētas kā konvenciālas. M. Molnar stāsta, ka dažus dārzeņus ir ļoti sarežģīti audzēt bioloģiskās sēklas iegūšanai, īpaši divgadīgus augus, un ne tikai burkānus, bet arī pētersīļus. Jo ilgāku laiku dārzeņi pavada uz lauka, jo lielāka iespēja tiem ir iegūt slimības, arī dīgspēja ir ļoti zema. Rezultātā efektivitāte ir zema, sēklas materiāls ir sliktas kvalitātes un produkts nav konkurētspējīgs. Tāpēc uzņēmums ekonomisku apsvērumu dēļ bioloģiskās sēklas atsevišķiem dārzeņiem neražo.

(Tikšanās ar EUROPLANT - E. Melnika, F. Schaefer, C. Formont, I. Dimante, M. Günther, K. Giannoulia)

(Tikšanās ar Enza Zaden - K. Giannoulia, F. Schaefer, M. Molnar, C. Formont, I. Dimante, E. Melnika)

- 2) Atsevišķa tikšanās ar Horizon2020 projekta LIVESEEDING pārstāvjiem – F. Schaefer, K. Giannoulia C. Formont.

Griekijas pieredze, Katerina Giannoulia, Griekijas Lauku attīstības un pārtikas ministrija. K. Giannoulia atzīst, ka šobrīd Griekijā faktiski nekas nav paveikts, lai pietuvotos mērķim – 100% bioloģiskās sēklas bioloģiskajā lauksaimniecībā. Norit darbs pie datubāzes funkcionalitātes uzlabošanas, tomēr datubāzē šobrīd faktiski nav bioloģisko sēklu piedāvājuma. Papildus organizatoriskiem jautājumiem, situāciju apgrūtina arī klimatiskie apstākļi (karstums, sausums), kuru dēļ augu produkcijas ražošana Griekijā kļūst arvien sarežģītāka.

Vācijas pieredze, Freya Schaefer, FiBL Germany. F. Schaefer ir pārlicināta, ka līdz 2036. gadam Vācijā tiks pilnībā nodrošinātas bioloģiskās sēklas laukaugu sugām, bet atsevišķām dārzenu un augļaugu sugām varētu tikt piemēroti izņēmumi.

Aktualitātes no Briseles, Caroline Formont, IFOAM Organics Europe. Tā kā C. Formont tikko uzsākusi darbu LIVESEEDING projektā, tad šobrīd viņa bija sēklu nozares iepazīšanas procesā. Tomēr ieguvām citu vērtīgu informāciju, jo C. Formont ir iesaistīta arī jaunās PRM regulas (Augu reprodūktīvā materiāla mārketinga regula) tapšanas procesā. Tādējādi radās iespēja saņemt aktuālāko informāciju par to, ko šobrīd dalībvalstīs diskutē, īpaši bioloģiskās lauksaimniecības un daudzveidības nodrošinājuma kontekstā. Piemēram ļoti grūti virzās jautājums par sēklu apmaiņu starp lauksaimniekiem, tāpat arvien nav vienošanās par to, ka saglabājamo šķirņu statusā varētu reģistrēt arī jaunizveidotas šķirnes, kuras īpaši piemērotas konkrētam reģionam.

- 3) Dalība FiBL organizētajā darba seminārā par bioloģisko sēklu jautājumiem “Veselīgas sēklas un izturīgas šķirnes nākotnes izaicinājumiem”.

Jūliusa-Kīnas institūta (JKI) pārstāvis Andreas Stahl pastāstīja par to, kā tiek veikta priekšselekcija bioloģiskās selekcijas vajadzībām. Fokuss pamatā ir uz barības vielu izmantošanas efektivitāti un dažādām izturībām, īpaši sausuma un karstuma. Bioloģiskais selekcionārs Markus Herz no Bavārijas Valsts lauksaimniecības pētniecības centra (LfL) pastāstīja, ka viņu institūts izmanto JKI izveidoto priekšselekcijas materiālu krustošanai, bet tālāk ar pavairošanu jau nodarbojas citi selekcionāri. Bioloģiskās selekcijas darbu finansē gan valdība, gan daļēji arī to nodrošina sadarbība ar uzņēmējiem. Carl Vollenweider, bioloģiskais selekcionārs no Dottenfelderhofas, šoreiz pārstāvēja bioloģisko selekcionāru asociāciju, tajā apvienojušies selekcionāri ir reģistrējuši kopā 180 šķirnes. Asociācijai ir budžets, kuru pamatā veido ziedojumi un tas tiek novirzīts selekcionāriem. Interesanti atzīmēt, ka Vācijā tiek aktīvi strādāts pie tā, lai izejvielām, kurām bioloģiskajā lauksaimniecībā objektīvi nevar iegūt atsevišķas kvalitātes īpašības, tiktu veicināts pieprasījums caur piemērotām izmantošanas tehnoloģijām un īpašām preču zīmēm. Piemēram, bioloģiski audzētiem kviešiem ir zemāks proteīna saturs. Lai veicinātu to izmantošanu maizes cepšanā, tiek popularizēta ilgākas raudzēšanas tehnoloģija un tas tiek īpaši atzīmēts uz maizes klaipiņiem. Darba semināru noslēdza F. Schaefer, demonstrējot projekta Roadmaps atziņas par bioloģisko sēklu nodrošinājumu Vācijā un prognozējot situācijai uz 2036. gadu. Viņa uzsvēra, ka situācija jāmonitorē un jāvērtē sugu griezumā, nevis lielajā sugu grupējumā. Piemēram, laukaugiem bioloģisko sēklu nodrošinājums Vācijā ir apmēram 80% līmenī, tomēr tas neatbaido reālo situāciju. Kviešiem tas ir 95%, bet savukārt rapsim nodrošinājums ir ļoti zems. F. Schaefer

atklāja kādu satraucošu faktu – bioloģiskās produkcijas patērētāji nezina, ka tā ir izaudzēta no konvencionālām sēklām. Ja mēs to darītu zināmu plašākai publikai, tad uzticēšanās bioloģiskajai lauksaimniecībā tiktu negatīvi ietekmēta.

Pēc semināra turpinājam diskusiju par risinājumiem bioloģisko sēklu nodrošinājumā un arī bioloģiskās selekcijas nozīmi. Arvien nav definēts, kurā brīdī sākas bioloģiskā selekcija – vai ir nozīmē veikt krustošanu bioloģiskajā sistēmā, vai pietiek, ja tajā veic izlasi. Tāpat ir skaidrs, ka mērķu sasniegšanā būs nepieciešama ciešāka sadarbība starp valstīm. Vācija jau tagad izmanto pieeju – ja sēklas kādu objektīvu apstākļu dēļ nevar izaudzēt savā teritorijā, tad tās audzē citās valstīs, kur apstākļi ir piemērotāki. F. Schaefer atzina, ka arvien ES ir valstis, kurās progresa faktiski nav, jo pastāv pārlicība, ka prasība par 100% bioloģiskām sēklām varētu tikt atcelta. Šobrīd nav pamata uz to cerēt, tomēr ir skaidrs, ka būs jāpiemēro izņēmumi atsevišķām sugām. “Lielajām” laukaugu sugām (kvieši, mieži utt.) šādi izņēmumi netiks piemēroti. F. Schaefer ir pārliecināta – ja virzība uz mērķi tiktu apturēta, tas ļoti nopietni iedragātu bioloģiskās lauksaimniecības prestižu un uzticamību.

Kopsavilkums: Komandējuma laikā notika dalība tematiski nozīmīgos pasākumos, tai skaitā FiBL un Horizon2020 projekta LIVESEEDING organizētajās aktivitātēs. Tikšanās ar dažādu valstu ekspertiem un uzņēmumu pārstāvjiem sniedza ieskatu gan tehnoloģiskajos, gan politiskajos izaicinājumos saistībā ar bioloģiskās sēklas pieejamību un selekciju.

Vācijas pieredze parādīja būtisku progresu bioloģiskās sēklas nodrošinājumā, it īpaši laukaugu sugās, savukārt dārzena segmentā saglabājas izaicinājumi. Pieredze liecina, ka ilgtspējīgas bioloģiskās sēklkopības attīstība prasa saskaņotu valsts atbalstu, nozares sadarbību un mērķtiecīgas investīcijas selekcijas procesā. Tikmēr Grieķijas piemērs norāda uz riskiem, kas rodas, ja nacionālā līmenī trūkst strukturēta atbalsta.

Komandējums sniedza arī praktiskas atziņas par nepieciešamajiem rīcības virzieniem Latvijā – tostarp sēklu ražotāju iesaisti, infrastruktūras attīstību un atvērtību starptautiskai sadarbībai. Iegūtā informācija papildina projekta “Bioloģiskās sēklas pielietošanas nodrošināšanai un izmantošanas paaugstināšanai nepieciešamo pasākumu izstrāde” īstenošanu un nacionālo sagatavotību pārejai uz 100% bioloģisku sēklu izmantošanu.